

Ilkka Ronkainen

Suurten tarinoiden maa

- tietoa ja opastusta Armeniaan matkustaville

Suurten tarinoiden maa

Ilkka Ronkainen

Suurten tarinoiden maa

- tietoa ja opastusta Armeniaan matkustaville

© 2020 Ronkainen, Ilkka

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528025108

Sisällys

Aluksi.....	11
Suhteeni Armeniaan.....	13
Miksi matkustaa Armeniaan?	18
Perustietoa Armeniasta	21
Väestö	23
Aika ja juhlat.....	24
Säätila.....	24
Kielet ja kirjaimet	25
Raha ja hintataso	27
Poliittinen järjestelmä	28
Oikeusjärjestelmä.....	30
Yhteiskunta	30
Uskonto	33
Kulttuuri.....	35
Armenian koulutusjärjestelmä	36
Talous, elinkeinoelämä	38
Tietoliikenneyhteydet ja sähkövirta	40
Turvallisuus.....	40
Terveystenhuolto	40
Armenialainen ruoka- ja juomakulttuuri.....	41
Miten matkustaa Armeniaan?	48

Lentäen.....	48
Junalla	49
Autolla.....	49
Liikkuminen Armeniassa	50
Armenian suuria tarinoita	52
1. Ensimmäiset eurooppalaiset ihmiset.....	52
2. Viinin syntypaikka	52
3. Nooan arkki.....	57
4. Maailman ensimmäinen kristitty valtio	62
5. Silkkitie - idän ja lännen kohtaupaikka	68
6. Armenialaisten kansanmurha.....	70
7. Veretön samettivallankumous.....	77
Armenian keskeiset tutustumiskohteet	83
Jerevan	84
Jerevanin keskustan kartta ja tutustumiskohteet	86
Tasavallan aukio (A) HHHHH	87
Kansallisgalleria (B) HHH.....	88
Historiallinen museo (B) HHH	88
Kävelykatu Northern Avenue (C) HHH	91
Oopperatalo ja Vapauden aukio (D) HH	92
Matenadaran (E) HHHH	94
Taidekeskus Cascade (F) HHHHH	95

Parlamenttitalo (G) HHH	98
Rakkauden puisto ja presidentin linna (H) HH	100
Kansanmurhan muistomerkki ja -museo (I) HHHHH	100
Sininen moskeija (J) HHHH	102
Kolhoositori ja -halli (K) HHHH	104
Vernissage (L) HH	105
Erebuni museo HHH	106
Ararat-konjakkitehdas HH	107
Majoittuminen Jerevanissa.....	110
Hotellit	110
Yksityismajoitus	110
Missä ruokailla Jerevanissa?	111
Iltaohjelma Jerevanissa	112
Kohteet Jerevanin ulkopuolella.....	114
Vierailu Armenian kirkon keskuksessa (M)	115
Pyhän Hripsimen kirkko HHHH.....	118
Armenian kirkon keskus	119
Etšmiadzinin katedraali HHHHH	120
Etšmiadzinin katedraalimuseo HHHHH	122
Pyhän Gayanen kirkko HHH	123
Zvartnotsin katedraali HHH.....	123

Retki yli 2000 vuoden taakse	126
Garnin linnoitus (N) HHHHHH.....	127
Khosrovin luonnonsuojelualue	131
Geghardin luostari (N) HHHHH.....	133
Retki Araratin syliin, Armenian kirkon ja viinin syntysijoille	141
Khor Virap (O) HHHHH	145
Areni 1 -luola (P) HHHHH.....	148
Rotkotie ja Noravankin luostari (Q) HHHHH.....	149
Jermuk (R) HHHH	151
Shaki vesiputous (S) HH.....	155
Karahunj (Zorarts Karer) (S) HHH.....	156
Tatevin siivet -köysirata (T) HHHH	157
Tatevin luostari(T) HHH.....	158
Goris (U) HH	163
Selim Caravanserai (V) HHH	164
Sevan-järvi (X) HH.....	165
Tsaghkadzoriin laskettelemaan (Y) HHH.....	166
Matka tähtiin	169
Byurakanin astrofysiikan observatorio (Z) HHH.....	169
Amberd (Å) HH	169

Aragats-vuoren juurella (Å) HH	171
Matkustaminen Armenian naapurivaltioihin	172
Artsakhiin.....	172
Iraniin	173
Georgiaan	174
Dilijan (Ä) HH	175
Ijevan (Ö) HH	176
Kohti rajaa.....	176
Haghpatin ja Sanahinin luostarit (&) HHH	176
Lopuksi	178
Liitteet	179
Liite 1. Suomi-Armenia pikatulkki	180
Liite 2. Armenian hintoja helmikuussa 2020	184
Liite 3. Jerevanin historiaa	187
Liite 4. ”Täällä radio Jerevan”	191
Valokuvia Armeniasta	198

Aluksi

Armenia on hieno matkailumaa, sanovat monet Armeniassa vierailleet suomalaiset. Olen asunut kymmenen vuotta Armeniassa ja olen samaa mieltä. Olen ollut yllättynyt Suomen hyvästä tunnettavuudesta ja maineesta Armeniassa. Sen sijaan Armenia tunnetaan huonosti Suomessa, vaikka Armenia on maailmanhistoriallisesti mitä kiinnostavin paikka. Maasta on myös vähän tietoa suomen kielellä. Poikkeuksena ovat Munkki Serafimin kirjat ”Araratista itään”. ja ” Armenian kansanmurhan perintö.”¹

Minua on viehättänyt Armeniassa tarinat. Niitä on miljoonia. Tätä kirjaa varten olen kiteyttänyt suuret tarinat seitsemään: ensimmäiset eurooppalaiset ihmiset, viinin syntypaikka, Nooan arkki, maailman ensimmäinen kristitty valtio, Silkkitie, armenialaisten kansanmurha 1915 ja veretön samettivallankumous 2018. Tekstin väliin olen lisännyt muita tarinoita, joita olen kokenut tai kuullut. Nämä tarinat ovat tekstissä vinokirjoituksena. Kirjan loppuun oli pakko ottaa mukaan Radio Jerevan -vitsejä.

Olen koonnut tähän kirjaan perustietoja Armeniasta ja sen kiinnostavimmista paikoista. Olen luokitellut kohteet viiteen ryhmään ja antanut niille hyvyyspisteitä (H). Nopeimmin näet annetut pisteet sisällysluettelosta, jossa on myös kirjain, mistä kohteen löytää kartalla.

Olen kiitollinen nykYTEknologialle, että se mahdollistaa tällaisen kirjan julkistamisen, vaikka ei se teknologia vielä kaikkia

¹ Munkki Serafim: Araratista itään – 12 avainta kauneuden ja kärsimyksen Armeniaan; Kirjapaja, Helsinki 2007 ja Seppälä, Serafim: Armenian kansanmurhan perintö, Like 2011.

minulle luonteenomaisia huolimattomuus- ja kirjoitusvirheitä korjaakaan. Tervetuloa Armeniaan.

Jerevanissa 15.7.2020

Ilkka Ronkainen

ilkkaron@gmail.com

Armenian sijainti.

Kirjoittajan suhde Armeniaan

Asuessani Lappeenrannassa 1970-luvulla tapasin usein neuvostoliittolaisia, jotka kertoivat tarinoita ihmeellisestä Armeniasta. Minua viehätti paljon Radio Jerevan -vitsit². Syksyllä 1976 pääsin matkalle Armeniaan, jossa silloin elettiin kultaisia vuosia. Maan johdossa oli Armenian kommunistisen puolueen pääsihteeri Karen Demirchyan. Hänen aikanaan Armenia kehittyi vauhdilla, saatiinpa Jerevaniin pienimpänä kaupunkina Neuvostoliitossa metro, rakennettiin kulttuuri- ja urheilupalatsi, ryhdyttiin rakentamaan uuden uljaan Armenian symboliksi Cascade-kompleksia, joka on suurin koskaan Armeniassa toteutettu rakennushanke. Suomeen verrattuna elintasossa ei ollut kovin suurta eroa. Palkkiona hyvästä toiminnasta lähetettiin Moskovasta Armeniaan paljon Suomen ja Neuvostoliiton bilateraalikaupan tuotteita. Monilla armenialaisilla on vielä Neuvostoliiton aikana hankitut Iskun huonekalut tai Turon puvut. Suomi on edelleen korkealle arvostettu hyvää laatua kuvaava brändi Armeniassa, ja monia suomalaisia tuotteita halutaan edelleen. Reima on edelleen lasten vaatteissa haluttu merkkituote. Valion voita, juustoja ja maitoa sekä Raision ryynejä myydään kaupoissa. Tikkurilan maaleilla, Fiskarsin työkaluilla, Koneen hisseillä, Ruukin katteella, Fazerin makeisilla ja Alkon tuotteilla on merkittävä asema Armenian markkinoilla.

Vuoden 1976 matkalla yllätyin armenialaisista ihmisinä. He olivat kaikkialla hyvin ystävällisiä ja vieraanvaraisia. Toinen asia, joka yllätti, oli ruoka. Olin kuullut Kaukasian saslikin

² Suomessa vitsit tunnettiin Neuvostoliitossa ”Armenian Radio” -vitseinä. Kirjan lopussa liitteenä 4 on kokoelma näitä 1970-luvulla kuulemiani vitsejä.

erinomaisuudesta. Huomasin, että armenialaisille lihan grillaaminen (horovats) on samaa kuin suomalaisille sauna.

Toisen kerran vierailin Armeniassa vuonna 1997. Menimme junalla Vainikkalasta Moskovaan. Lento Jerevaniin lähti Domodedovon lentokentältä. Jerevanin lentokoneen henkilökunta oli vaimoni entisiä työkavereita. Saimme erikoiskohtelun. Kapteeni Alik pyysi minut mukaan ohjaamoon ja niin minä lensin neljäntenä ”aliperämiehenä” Moskovasta Jerevaniin. Matkan jälkeen vaimoni kertoi, että lentokoneen miehistö eli hyvin Neuvostoliiton aikana myymällä omia lippuja. Kun lentokone oli lastattu täyteen, myivät he kentällä jonottamassa olleille seisomapaikkoja. Joskus oli käytävällä ollut niin paljon seisojia, etteivät lentoemännät päässeet jakamaan ruokaa ja virvokkeita. Seisomapaikkatulot lentokoneen henkilöstö jakoi keskenään. Sellaista oli elämä Neuvostoliiton aikana.

Jerevanissa oli vuonna 1997 yksi hotelli, jossa oli sähköä ja vettä ympäri vuorokauden. Ulkomaisia turisteja ei näkynyt missään. Vaimoni sukulaiset kertoivat, että kerrostalossa vettä sai kahden tunnin ajan päivässä, sähköä silloin tällöin. Kun kysyin, miten he ovat selvinneet vaikeista vuosista, minulle vastattiin, että he selvisivät toistensa avulla. Vaimon täti asui 14-kerroksisessa talossa. Kun talon keskuslämmitys oli rikki, ostettiin ennätyspakkasilla yhteen asuntoon kamiina ja siellä koko kerroksen väki asui pakkasia paossa. Myös rahat olivat yhteisiä. Pidettiin huolta toisistaan. Sosiaalinen pääoma olikin varmaan parhaita lahjoja, joita Neuvostoliitto jätti itsenäistyvälle Armenialla, mutta jonka markkinatalous hyvin nopeasti söi.

Armenian ja Suomen kulttuurit ovat monessa suhteessa hyvin erilaiset. Hyvä esimerkki on tästä ruokailu. Armenialaiset tykkäävät istua ruokapöydässä monta tuntia. Suomalaiset syövät elääkseen, mutta armenialaiset elävät syödäkseen. Vaikka vuonna 1997 Armeniassa oli kaikesta pula, oli vaimoni isä onnistunut haalimaan pöydän täyteen erilaisia herkkuja. Hän laittoi lautaseni täyteen ruokaa ja kun olin syönyt sen tyhjäksi, hän laittoi sen taas täyteen ja taas täyteen. Tietysti söin lautaseni tyhjäksi, koska olen suomalainen. Niin minulle on opetettu. Armeniassa taas, jos syöt lautasen tyhjäksi, on se merkki, että sinulle pitää panna lisää ruokaa ja se on talon isännän velvollisuus. Armeniassa ei ole mikään synti jättää ruokaa lautaselle, päinvastoin. Kun monen tunnin ja monen lautasellisen jälkeen mahani oli niin täynnä, että se soi, minun oli hälytettävä vaimoani apuun ja minut armahdettiin.

Vierailumme Armeniaan vuonna 2006 ei alkanut hyvissä merkeissä. Jerevanin lentokentällä joutuimme odottamaan laukkujen saantia neljä tuntia. Tullissa jokainen laukku aukaistiin ja tutkittiin. Kun selvisimme lentokentältä kaupunkiin, olin ihmeissäni, kuinka nopeasti kaupunki oli toipunut kokemistaan katastrofeista. Ostin tällä matkalla vaimoni tädin omakotitalon Jerevanin keskustasta. Talo peruskorjattiin ja tontille tuotiin toiseksi taloksi suomalainen hirsitalo. Muutin Armeniaan asumaan vuonna 2010.

Olen seurannut Armenian kehitystä mielenkiinnolla. Kun tulimme vuonna 2010, elettiin Armeniassa vielä aika tavalla neuvostoliittolaisittain. Autokanta oli tästä hyvä esimerkki. Kotini lähellä Saryan-kadun ja Tumanyan-kadun risteyksessä on penkki, jolla istuessani teen liikennelaskentaa, kuinka monta

venäläistä autoa menee ohitseni. Autokannassa on tapahtunut raju muutos. 2010-luvun alussa puolet autoista oli neuvostoliittolaisia. 2020-luvun alussa niitä on enää 1–2 prosenttia.

Kun muutimme Jerevaniin, minua harmitti kaupungin epäsiisteys - joka paikassa oli roskia ja rähjäisyyttä. Nuoriso vaati kaupungin siistimistä. Kaupunkikuva on sittemmin muuttunut radikaalilla tavalla siistimmäksi ja kauniimmaksi. Ensimmäinen suuri muutos oli uudenlaisten ”kansalaisten olohuone” -puistojen rakentaminen. Kotimme lähelle rakennettiin ”Rakkauden puisto”, josta on tullut hyvin suosittu. Hääseremoniaan kuuluu käydä kuvauttamassa vihkipari tässä puistossa. Olin iloinen, kun yhtä äkkiä kaduille ilmestyi tuhansia www.yerevan.am -penkkejä. Sitten tuli puistoihin satoja tuhansia kukkia. Nyt on alettu uudistaa katukiveyksiä. Ensimmäisenä uudistettiin Saryan-kadun jalkakäytävät siellä pidettäviä viinijuhlia varten. Vuonna 2019 on keskustaan rakennettu upeita suihkulähdepuistoja.

Matkailupalveluissa on tapahtunut raju muutos. Jerevanin lentokentän muutos kuvaa hyvin tätä. Vuonna 2006 tarvittiin viisumi maahan tulemiseen, ja mikä erikoisinta, myös maasta poistumiseen. Jerevan oli huonoimmin palveleva lentokenttä, jossa olin käynyt. Lentokenttää alettiin uudistamaan. Sen omistajaksi tuli Argentiinassa asunut armenialainen. Uusi matkustajaterminaali avattiin 2011. Viisumit mennessä ja tullessa poistettiin. Tällä hetkellä Jerevanin kenttä on Kaukasian ykköskenttä. Kokemuksesta voin sanoa, että nyt kenttä toimii hyvin, ehkäpä parhaiten niistä, jossa olen käynyt.

Armenia on hieno matkailumaa, sanovat maassa vierailleet suomalaiset. Se on yksi maailman vanhimmista valtioista. Oikea kulttuurin aarreaitta henkeäsalpaavine vuoristomaisemineen. Tarinat ovat uskomattomia. Ruuat ja juomat ovat viinin syntyalueella vertaansa vailla. Ihmiset ovat ystävällisiä ja vieraanvaraisia. Armenia on kätkeyty salaisuus, jota turismi ei ole vielä pilannut. Kirjassa on perustietoa Armeniasta ja sen kiinnostavimmista paikoista ja se on ensimmäinen suomalaisille kirjoitettu Armenian matkaopas.

Ilkka Ronkainen (s.1949) on valt. maisteri, joka viettää eläkepäiviään Armeniassa. Hän on ensimmäinen syntyperäinen suomalainen, jolla on Armenian kansalaisuus. Ilkka on kirjoittanut neljä omaelämäkerrallista teosta ja kirjan "Armenian vallankumouspäiväkirja -veretön vallankumous on mahdollinen". Kirja käsittelee Armenian samettivallankumousta keväällä 2018.

9 789528 025108

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi